

**Društvo matematikov, fizikov
in astronomov Slovenije**

Jadranska ulica 19
1000 Ljubljana

Tekmovalne naloge DMFA Slovenije

Društvo matematikov, fizikov in astronomov Slovenije dovoljuje shranitev v elektronski obliki, natis in uporabo gradiva v tem dokumentu **za lastne potrebe učenca/dijaka/študenta in za potrebe priprav na tekmovanje na šoli, ki jo učenec/dijak/študent obiskuje**. Vsakršno drugačno reproduciranje ali distribuiranje gradiva v tem dokumentu, vključno s tiskanjem, kopiranjem ali shranitvijo v elektronski obliki je prepovedano.

Še posebej poudarjamo, da **dokumenta ni dovoljeno javno objavljati na drugih spletnih straneh** (razen na www.dmfa.si), dovoljeno pa je dokument hraniti na npr. spletnih učilnicah šole, če dokument ni javno dostopen.

Tekmovanje za bronasto Stefanovo priznanje

8. razred devetletne OŠ

Ime in priimek: _____

Oddelek: _____

Naloga	Število možnih točk	Število doseženih točk
1.	10	
2.	10	
3.	10	
4.	10	
5.	10	
SKUPAJ	50	

Navodilo: Pozorno preberi besedilo naloge, po potrebi nariši skico in se spomni fizikalnih zakonitosti, ki jih boš lahko uporabil pri reševanju naloge. Ob reševanju lahko uporabljaš učbenik, računalno in geometrijsko orodje.

Čas reševanja je 60 minut. Želimo ti veliko uspeha in osvojitve priznanja.

S pomočjo osebnega uporabniškega imena in gesla, ki si ga prejel ob prijavi na tekmovanje, si boš lahko na spletni strani <http://www.dmfa.si> ali mobilni spletni strani <http://wap.dmfa.si> ogledal svoj dosežek na tekmovanju in morebitne dodatne informacije o področnem tekmovanju.

1. naloga

Mojca je s Krete prinesla kamenčke, ki so majhni in približno enako veliki. Zanimalo jo je, kolikšna je povprečna masa in prostornina enega kamenčka.

- a) Ugotovila je, da 130 kamenčkov tehta 1 dag.
Koliko gramov je povprečna masa enega kamenčka? Rezultat zaokroži na tri decimalke.
- b) V menzuro je nato natresla 154 g kamenčkov do oznake 80 ml.
Koliko je bilo vseh kamenčkov v menzuri?
- c) Kolikšna je bila prostornina vseh kamenčkov, če je morala dotočiti še 30 ml vode, da je bila menzura zapolnjena do 80 ml?
- d) Koliko mm^3 meri povprečna prostornina kamenčka?

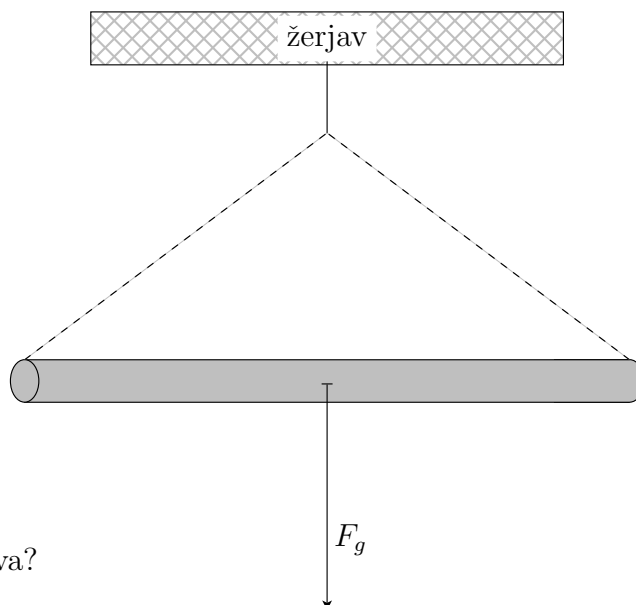
2. naloga

Na koncih 8 m dolgega homogenega hloda z maso 180 kg je pritrjena 10 m dolga lahka vrvi. Vrv je na sredini obešena na kljuko žerjava.

- a) Narisana je sila teže.
Določi merilo, v katerem je narisana.

- b) V enakem merilu nariši sili obeh koncev vrvi na hlod.
Zapiši tudi njuni velikosti.

- c) S kolikšno silo je obremenjena kljuka žerjava?

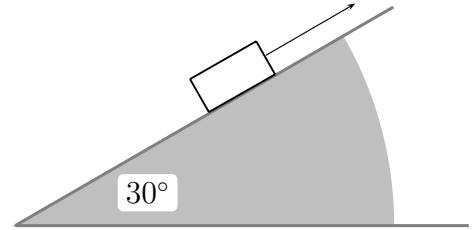
3. naloga

Na klancu z naklonom 30° je kvader z maso 4 kg, dolžino 4 dm, širino 20 cm in višino 1 dm. Sila trenja med klancem in kvadrom je zanemarljivo majhna.

- a) Silo teže ($\vec{F}_g$) razstavi na komponento, ki je vzporedna s klancem ($\vec{F}_d$), in komponento, ki je pravokotna na klancem ($\vec{F}_s$). Zapiši velikosti teh dveh sil.

$$F_d = \underline{\hspace{2cm}} \text{ N}$$

$$F_s = \underline{\hspace{2cm}} \text{ N}$$

- b) Kvader na klancu zadržuje napeta vrvica. Kolikšna je najmanjša sila vrvica, da kvader ne zdrsi po klancu navzdol?
- c) Kolikšen je tlak pod kvadrom, ko kvader leži na klancu na največji ploskvi?

4. naloga

Metka presaja lončnico. V lonček nasuje 2 dm^3 suhe zemlje za lončnice z gostoto $500 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}$.

- a) Koliko tehta suha zemlja v lončku?
- b) Zemljo v lončku prepoji s 3 dl vode. Koliko tehta z vodo prepojena zemlja?
- c) Kolikšna je povprečna gostota z vodo prepojene zemlje?

5. naloga

V plastični posodi, ki ima obliko valja in ravno dno, sega voda 25 cm visoko. Postavimo jo na penasto gobo. Goba se ugrezne. Ploščina stične ploskve med gobo in posodo je 40 cm^2 . Masa posode je zanemarljiva.

- a) Kolikšna je prostornina vode v posodi?
- b) Izračunaj težo vode v posodi. (Manjkajoče podatke poišči v učbeniku.)
- c) Kolikšen tlak povzroči pod sabo posoda z vodo?
- d) Do katere višine bi v posodi segala kapljevina s 25 % večjo gostoto od vode, ki bi povzročila enak ugrez gobe?

Tekmovanje za bronasto Stefanovo priznanje

9. razred devetletne OŠ in 8. razred osemletne OŠ

Ime in priimek: _____

Oddelek: _____

Naloga	Število možnih točk	Število doseženih točk
1.	10	
2.	10	
3.	10	
4.	10	
5.	10	
SKUPAJ	50	

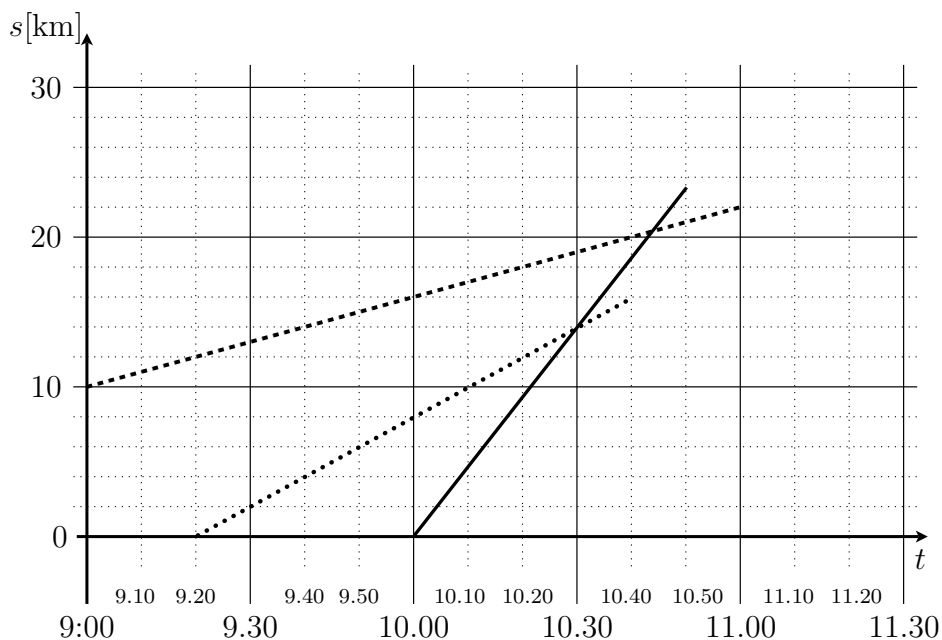
Navodilo: Pozorno preberi besedilo naloge, po potrebi nariši skico in se spomni fizikalnih zakonitosti, ki jih boš lahko uporabil pri reševanju naloge. Ob reševanju lahko uporabljaš učbenik, računalno in geometrijsko orodje.

Čas reševanja je 60 minut. Želimo ti veliko uspeha in osvojitve priznanja.

S pomočjo osebnega uporabniškega imena in gesla, ki si ga prejel ob prijavi na tekmovanje, si boš lahko na spletni strani <http://www.dmfa.si> ali mobilni spletni strani <http://wap.dmfa.si> ogledal svoj dosežek na tekmovanju in morebitne dodatne informacije o področnem tekmovanju.

1. naloga

Po ravni poti se enakomerno gibljejo kolesar, pešec in tekač (seveda je pešec najpočasnejši, kolesar pa najhitrejši). Grafi njihovih gibanj so prikazani na sliki.

S slike razberi:

a) Ob kateri uri so štartali?

pešec _____ tekač _____ kolesar _____

b) Koliko časa so se gibali?

pešec _____ tekač _____ kolesar _____

c) Kolikšne so bile njihove hitrosti?

pešec _____ tekač _____ kolesar _____

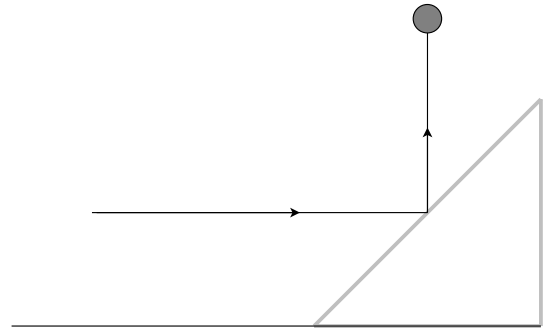
d) Ob kateri uri je kolesar prehitel tekača?

e) V novi skupni koordinatni sistem nariši grafe hitrosti v odvisnosti od časa za tekača, pešca in kolesarja.

2. naloga

Pri tenisu je do sedaj najhitrejši servis, merjen z moderno tehnologijo, dosegel Andy Roddick (USA) 11. junija 2004, ko je žogica dosegla hitrost $246,2 \frac{\text{km}}{\text{h}}$. Ob robu teniških igrišč so postavljeni reklamni panoji.

Kako visoko bi priletela žogica, če bi se ob Roddickovem rekordnem servisu od reklamnega panoja odbila navpično navzgor, hitrost po odboju na panoju pa bi bila enaka 22 % hitrosti servisa?

---

3. naloga

Planet Merkur se okoli Sonca giblje s hitrostjo $48 \frac{\text{km}}{\text{s}}$. Privzamemo lahko, da je tir gibanja Merkurja krožnica in da okoli Sonca potuje s stalno hitrostjo. Da Merkur enkrat obkroži Sonce, potrebuje 88 dni.

a) Izračunaj, kako dolgo pot opravi Merkur pri enem obhodu okoli Sonca.

b) V kolikšnem času Merkur na svoji poti okoli Sonca opiše središčni kot 135° ?

4. naloga

Na vodoravni podlagi stoji kovček z maso 25 kg. Peter ga potegne pod kotom 60° glede na podlago s silo 50 N. Kovček se začne gibati s pospeškom $0,6 \frac{m}{s^2}$.

- a) Kolikšna je sila trenja, ki zavira gibanje kovčka?
- b) Po kolikšnem času bo Peter kovček vlekel s hitrostjo $3 \frac{m}{s}$, če je kovček na začetku miroval?
- c) Po koliko dolgi poti je v tem času drsel kovček?

---

5. naloga

Zrela hruška z maso 200 g pade z veje na višini 2 m na tla. Hruško opazujemo od trenutka, ko začne padati, do trenutka tik preden se dotakne tal.

- a) Izpolni tabelo, ki prikazuje energijo hruške v določeni višini:

višina [m]	potencialna energija [J]	kinetična energija [J]	skupna energija [J]
2			
1,5			
1			
0,5			
0			

- b) V isti koordinatni sistem nariši:
- I. Graf odvisnosti potencialne energije od višine.
  - II. Graf odvisnosti kinetične energije od višine.
  - III. Graf odvisnosti skupne energije od višine.

Pri vsakem grafu zapiši oznako, katero energijo prikazuje.

Rešitve nalog: 8. razred devetletne OŠ

- Vse korektne rešitve so enakovredne.
- V primeru da ima naloga več korakov in tekmovalec napačno reši prvi (ali drugi) korak ter s tem podatkom rešuje naslednje korake pravilno, se mu za te korake štejejo vse možne točke.

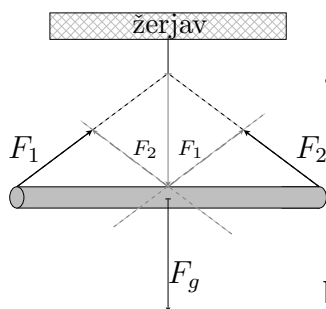
1. naloga

- a) $\frac{10 \text{ g}}{130} \doteq 0,0769 \text{ g} \doteq 0,077 \text{ g}$ ..... 2 točki
 Povprečna masa kamenčka je približno 0,077 g. .... 1 točka
- b) Število kamenčkov izračunamo tako, ga skupno maso kamenčkov v menzuri delimo s povprečno maso enega kamenčka:
 $\frac{154 \text{ g}}{0,077 \text{ g}} = 2000$ ..... 2 točki
 V menzuri je bilo 2000 kamenčkov.
- c) Prazen prostor v menzuri je zapolnila voda.
 Prostornina te vode je 30 cm^3 . .... 1 točka
 Prostornina vseh kamenčkov je bila $80 \text{ cm}^3 - 30 \text{ cm}^3 = 50 \text{ cm}^3$ . .... 2 točki
- d) V menzuri je 2000 kamenčkov s skupno prostornino 50 cm^3 .
 Prostornina enega kamenčka je $\frac{50 \text{ cm}^3}{2000} = 0,025 \text{ cm}^3$ ..... 1 točka
 Prostornina je 25 mm^3 ..... 1 točka

SKUPAJ

10 točk

2. naloga

- a) Teža hloda je 1800 N. Iz narisane sile teže določimo merilo:
 3 cm ... 1800 N
 1 cm ... 600 N ..... 1 točka
- b) S slike odčitana velikost sil
 $F_1 = F_2 = 1500 \text{ N} (\pm 120 \text{ N})$ ..... 4 točke
 Pravilna smer delovanja teh dveh sil. .... 1 točka
 Pravilni prijemališči ..... 1 točka
- c) Navpična vrv je napeta s silo
 $F = F_g = 1800 \text{ N}$ ..... 3 točke

SKUPAJ

10 točk

3. naloga

- a) Pravilno razstavljen sila teže ($\vec{F}_g$) na komponento, ki je vzporedna s klanec ($\vec{F}_d$), in komponento, ki je pravokotna na klanec ($\vec{F}_s$). .... 2 točki
 Iz slike razbrani velikosti sil $F_d = 20 \text{ N} \pm 2 \text{ N}$ in $F_s = 35 \text{ N} \pm 2 \text{ N}$ . .... 1 točka

- b) Najmanjša sila vrvice, ki zadržuje kvader na klancu, je nasprotno enaka komponenti sile teže, ki je vzporedna s klancem, torej $F_v = 20 \text{ N}$ . ..... 2 točki
- c) Kvader pritiska pravokotno na klanec s silo $F_s = 35 \text{ N}$ . ..... 1 točka
 Največja ploskev kvadra je pravokotnik z dolžino 4 dm in širino 2 dm ter ploščino $S = 8 \text{ dm}^2 = 0,08 \text{ m}^2$ . ..... 2 točki
 Tlak pod kvadrom je potem $p = \frac{F_s}{S} = \frac{35 \text{ N}}{0,08 \text{ m}^2} = 437,5 \text{ Pa} \doteq 440 \text{ Pa}$ . ..... 2 točki
 Odgovor: Tlak pod kvadrom je 437,5 Pa.

SKUPAJ

10 točk

4. naloga

- a) Maso suhe zemlje izračunamo:
 $m = \rho \cdot V = \frac{500 \text{ kg} \cdot 0,002 \text{ m}^3}{\text{m}^3} = 1 \text{ kg}$ ..... 3 točke
- b) Ugotovitev, da 3 dl vode tehta 0,3 kg ..... 2 točki
 Masa prepojene zemlje je vsota mas suhe zemlje in vode:
 $1 \text{ kg} + 0,3 \text{ kg} = 1,3 \text{ kg}$ ..... 1 točka
- c) Povprečno gostoto izračunamo:
 $\rho = \frac{m}{V} = \frac{1,3 \text{ kg}}{0,002 \text{ m}^3} = 650 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}$ ..... 4 točke

SKUPAJ

10 točk

5. naloga

- a) Prostornino vode v posodi izračunamo po enačbi za prostornino (produkt ploščine osnovne ploskve in višine)
 $V = S \cdot h = 40 \text{ cm}^2 \cdot 25 \text{ cm} = 1000 \text{ cm}^3 = 1 \text{ dm}^3$.
 Odgovor: Prostornina vode v posodi je 1 liter. .... 2 točki
- b) Gostota vode je $1 \frac{\text{kg}}{\text{dm}^3}$ in njena specifična teža $10 \frac{\text{N}}{\text{dm}^3}$. Težo vode v posodi izračunamo po enačbi za specifično težo
 $F_g = \sigma \cdot V = 10 \frac{\text{N}}{\text{dm}^3} \cdot 1 \text{ dm}^3 = 10 \text{ N}$.
 Odgovor: Teža vode v posodi je 10 N. .... 2 točki
- c) Teža posode z vodo je tista sila, ki povzroči tlak pod posodo:
 $p = \frac{F_g}{S} = \frac{10 \text{ N}}{0,004 \text{ m}^2} = 2500 \text{ Pa}$.
 Odgovor: Posoda povzroči pod sabo tlak 2500 Pa. .... 2 točki
- d) Za kapljevino, ki ima za 25 % večjo gostoto od gostote vode, velja $\rho_2 = 125\%$ od $1000 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3} = 1250 \frac{\text{kg}}{\text{m}^3}$ (ali $\sigma_2 = 12500 \frac{\text{N}}{\text{m}^3}$). ..... 1 točka
 Ker povzročita tako voda kot neznana kapljevina enak ugrez gobe, je tlak zaradi njune teže enak ($p_1 = p_2 = 2500 \text{ Pa}$) ..... 1 točka
 zato $\sigma_1 \cdot h_1 = \sigma_2 \cdot h_2$ in odtod $10000 \frac{\text{N}}{\text{m}^3} \cdot 0,25 \text{ m} = 12500 \frac{\text{N}}{\text{m}^3} \cdot h_2$. Potem je višina neznane kapljevine v posodi
 $h_2 = \frac{p}{\sigma_2} = \frac{2500 \text{ Pa}}{12500 \frac{\text{N}}{\text{m}^3}} = 0,2 \text{ m} = 20 \text{ cm}$ . ..... 2 točki
 Odgovor: Neznana kapljevina bi segala v posodi do višine 20 cm.

SKUPAJ

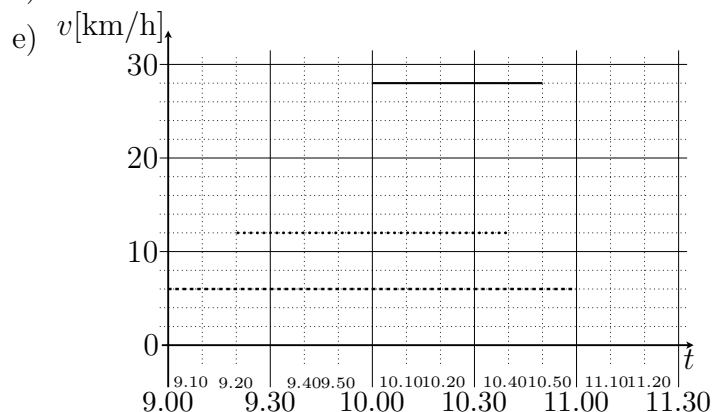
10 točk

Rešitve nalog: 9. razred devetletne OŠ in 8. razred osemletne OŠ

- Vse korektne rešitve so enakovredne.
- V primeru da ima naloga več korakov in tekmovalec napačno reši prvi (ali drugi) korak ter s tem podatkom rešuje naslednje korake pravilno, se mu za te korake štejejo vse možne točke.

1. naloga

- a) Pravilno odčitani časi:
 pešec 9.00   tekač 9.20   kolesar 10.00   ..... 1 točka
- b) Pravilno odčitani časi gibanja:
 pešec 2 h   tekač 1 h 20 min   kolesar 50 min   ..... 1 točka
- c) Pravilno odčitane ali izračunane hitrosti:
 pešec $6 \frac{\text{km}}{\text{h}}$ tekač $12 \frac{\text{km}}{\text{h}}$ kolesar $28 \frac{\text{km}}{\text{h}}$ ..... 1 točka
- d) ob 10.30 ..... 1 točka

V grafu upoštevani začetek in konec gibanja:

- pešec od 9.00 do 11.00 ..... 1 točka
- tekač od 9.20 do 10.40 ..... 1 točka
- kolesar od 10.00 do 10.50 ..... 1 točka

Pravilno vrisane hitrosti:

- pešec $6 \frac{\text{km}}{\text{h}}$ ..... 1 točka
- tekač $12 \frac{\text{km}}{\text{h}}$ ..... 1 točka
- kolesar $28 \frac{\text{km}}{\text{h}}$ ..... 1 točka

SKUPAJ

10 točk

2. naloga

Hitrost po odboju je $0,22 \cdot 246,2 \frac{\text{km}}{\text{h}} = 15 \frac{\text{m}}{\text{s}}$ . ..... 2 točki

Kinetična energija takoj po odboju je enaka potencialni energiji v najvišji točki. . 2 točki

$$\Delta W_k = \Delta W_p$$

$$\frac{mv^2}{2} = mgh$$

$$h = \frac{v^2}{2g} = \frac{(15 \frac{\text{m}}{\text{s}})^2}{2 \cdot 10 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}} = 11,25 \text{ m} \dots\dots\dots 6 \text{ točk}$$

ali

$$v = \frac{246,2 \cdot 1000 \text{ m} \cdot 0,22}{3600 \text{ s}} = 15 \frac{\text{m}}{\text{s}} \dots\dots\dots 2 \text{ točki}$$

$$t = \frac{\Delta v}{g} = \frac{15 \frac{\text{m}}{\text{s}}}{9,81 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}} = 1,5 \text{ s} \dots\dots\dots 2 \text{ točki}$$

$$h = \frac{g}{2} \cdot t^2 = \frac{10 \frac{\text{m}}{\text{s}^2} \cdot (1,5 \text{ s})^2}{2} = 11,25 \text{ m} \dots\dots\dots 6 \text{ točk}$$

SKUPAJ 10 točk

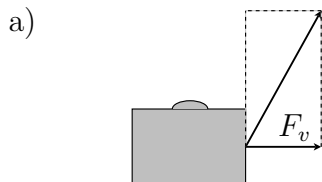
3. naloga

- a) Ker je kroženje enakomerno, lahko uporabimo enačbo za pot pri enakomernem gibanju $s = v \cdot t$. Pri enem obhodu okoli Sonca opravi Merkur pot $s = v \cdot t = 48 \frac{\text{km}}{\text{s}} \cdot 88 \cdot 24 \cdot 3600 \text{ s} = 364\,953\,600 \text{ km}$.
 Odgovor: Pri enem obhodu okoli Sonca opravi Merkur pot 364 953 600 km (približno 365 milijonov km). 5 točk

- b) Ker privzamemo, da je tir gibanja krožnica, Merkur pri enem obhodu okoli Sonca opiše kot 360° . Koliko časa potrebuje za kot 135° lahko izračunamo s sklepnim računom:
 $360^\circ \dots 88 \text{ dni}$
 $135^\circ \dots x \text{ dni}$
 $\dots\dots\dots$
 $x = \frac{135^\circ \cdot 88 \text{ dni}}{360^\circ} = 33 \text{ dni}$.
 Odgovor: Merkur na svoji poti okoli Sonca opiše kot 135° v 33 dneh. 5 točk

SKUPAJ 10 točk

4. naloga

- Z razstavljanjem vlečne sile 50 N na vodoravno in navpično komponento dobimo velikost vodoravne komponente $F_v = 25 \text{ N}$ 2 točki
 Po II. Newtonovem zakonu izračunamo rezultanto sile, ki povzroča pospešeno gibanje kovčka $F = am = 15 \text{ N}$ 2 točki
 Sila trenja je $F_{tr} = F_v - F = 25 \text{ N} - 15 \text{ N} = 10 \text{ N}$ 2 točki

- b) Gibanje kovčka je enakomerno pospešeno gibanje z začetno hitrostjo 0.
 $t = \frac{\Delta v}{a} = \frac{3 \frac{\text{m}}{\text{s}}}{0,6 \frac{\text{m}}{\text{s}^2}} = 5 \text{ s}$ 2 točki

- c) Izračunamo še pot $s = \frac{a}{2} \cdot t^2 = \frac{0,6 \frac{\text{m}}{\text{s}^2} \cdot 25 \text{ s}^2}{2} = 7,5 \text{ m}$ 2 točki

SKUPAJ 10 točk

5. naloga

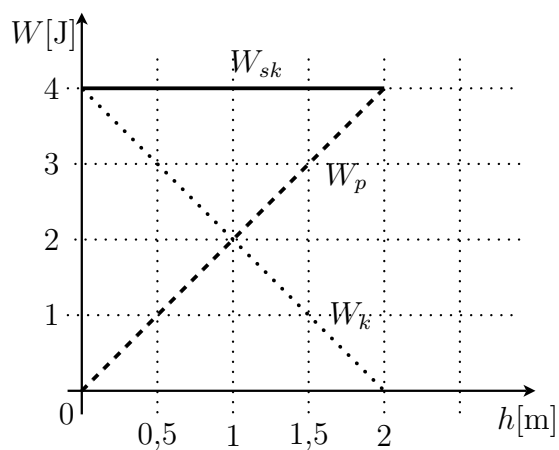
a)

višina [m]	W_p [J]	W_k [J]	W_{sk} [J]
2	4	0	4
1,5	3	1	4
1	2	2	4
0,5	1	3	4
0	0	4	4

Pravilno izpolnjena tabela:

- Potencialne energije hruške v vseh navedenih višinah ..... 1 točka
- Kinetične energije hruške v vseh navedenih višinah ..... 1 točka
- Skupne energije hruške v vseh navedenih višinah ..... 1 točka

b)

Pravilno narisani grafi:

- Graf odvisnosti potencialne energije od višine ..... 2 točki
- Graf odvisnosti kinetične energije od višine ..... 2 točki
- Graf odvisnosti skupne energije od višine ..... 3 točke

SKUPAJ

10 točk